

Το σχολείο ως χώρος εκπαίδευσης και θεραπείας: το παράδειγμα του σχολείου της Μονάδας Απεξάρτησης 18 Άνω του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής.

The school as a place of education and treatment: the example of the school of the Drug rehabilitation unit '18 Ano' of the Psychiatric Hospital of Attica.

Μαρία Δόλογλου, Σχολείο της Μονάδας Απεξάρτησης 18 Άνω του Ψ.Ν.Α , Υποψήφια Διδάκτορας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών , MSc, mdologlou@hotmail.com

Γιαννούλα Ρακλά, Σχολείο της Μονάδας Απεξάρτησης 18 Άνω του Ψ.Ν.Α , MSc, gianna_rakla@yahoo.gr

Στυλιανή Χρηστίδη, Μονάδα Απεξάρτησης 18 Άνω του Ψ.Ν.Α , Διευθύντρια της Μονάδας Απεξάρτησης 18 Άνω Ψ.Ν.Α, Ψυχίατρος, stchristidi @hotmail.com

Maria Dologlou, School of the Drug rehabilitation unit '18 Ano' of the Psychiatric Hospital of Attica, PhD Candidate of the Athens University of Economics and Business, MSc, mdologlou@hotmail.com

Giannoula Rakla, School of the Drug rehabilitation unit '18 Ano' of the Psychiatric Hospital of Attica, MSc, gianna_rakla@yahoo.gr

Styliani Christidi, Drug rehabilitation unit '18 Ano' of the Psychiatric Hospital of Attica, Director of the Rehabilitation Unit 18 '18 Ano' of the Psychiatric Hospital of Attica , Psychiatrist, stchristidi @hotmail.com

Abstract: We are on the threshold of a new era for humanity where education and the acquisition of soft skills are a cornerstone for economic growth and sustainability of modern societies. In a rapidly evolving environment where volatility and fluidity of social, economic and environmental constants prevail, some people are struggling not only with the adversities and difficulties of adaptation that are the result of the modern fluid environment (vuca world :volatility, uncertainty, complexity, ambiguity) but also with their own difficulties related to addiction and rehabilitation from substances (drugs and alcohol) and new addictions (internet , gambling , overeating) .

The school of 18 Ano is an innovative school that comes to meet this urgent need for knowledge and education, but at the same time it is a therapeutic and healing place where those who are treated - students of the school not only receive the necessary knowledge for the great reset of modern societies, but come out of the educational process empowered and mentally more resilient to face their own personal reset of their lives, aiming to live a meaningful and creative life for a better tomorrow.

Keywords: addiction, treatment, education, recovery schools

Περίληψη: Βρισκόμαστε στο κατώφλι μιας νέας εποχής για την ανθρωπότητα όπου η εκπαίδευση και η απόκτηση ήπιων δεξιοτήτων αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο για την οικονομική ανάπτυξη και την βιωσιμότητα των σύγχρονων κοινωνιών. Μέσα σε ένα ραγδαία εξελισσόμενο περιβάλλον όπου επικρατεί μεταβλητότητα και η ρευστότητα των κοινωνικών, οικονομικών

και περιβαλλοντικών σταθερών κάποιοι άνθρωποι παλεύουν όχι μόνο με τις αντιξοότητες και τις δυσκολίες προσαρμογής που είναι αποτέλεσμα του σύγχρονου ρευστού περιβάλλοντος (vUCA world, volatility, uncertainty, complexity, ambiguity = αστάθεια, αβεβαιότητα, πολυπλοκότητα, περιπλοκότητα) αλλά και με τις δικές τους δυσκολίες που έχουν να κάνουν με την εξάρτηση και την απεξάρτηση από ουσίες (ναρκωτικά και αλκοόλ) και τις νέες εξαρτήσεις (διαδίκτυο, τζόγος, διατροφικές διαταραχές).

Το σχολείο του 18^{ου} Ανω είναι ένα καινοτόμο σχολείο που έρχεται να καλύψει αυτήν την αδήριτη ανάγκη για γνώση και εκπαίδευση αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και ένα χώρο θεραπευτικό και ιαματικό συνάμα όπου οι θεραπευόμενοι -μαθητές του σχολείου όχι μόνο λαμβάνουν τα απαραίτητα γνωστικά εφόδια για την μεγάλη επανεκκίνηση των σύγχρονων κοινωνιών αλλά βγαίνουν από την εκπαιδευτική διαδικασία ενδυναμωμένοι και ψυχικά ανθεκτικότεροι ώστε να αντιμετωπίσουν την δική τους προσωπική επανεκκίνηση της ζωής τους με στόχο να ζήσουν μια ζωή με νόημα και να δημιουργήσουν ένα καλύτερο αύριο.

Λέξεις κλειδιά: εξάρτηση, θεραπεία, εκπαίδευση, σχολεία απεξάρτησης

Εισαγωγή

Ο εθισμός στα ναρκωτικά είναι ένα σοβαρό πρόβλημα δημόσιας υγείας που επηρεάζει εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως. Οι συνέπειες του εθισμού στα ναρκωτικά μπορεί να είναι καταστροφικές, οδηγώντας σε ένα ευρύ φάσμα σωματικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων. Σύμφωνα με το λεξικό της American psychological association ως εξάρτηση (addiction) ορίζεται «η κατάσταση ψυχολογικής ή σωματικής εξάρτησης (ή και τα δύο) από τη χρήση αλκοόλ ή άλλων ναρκωτικών. Ο όρος χρησιμοποιείται συχνά ως ισοδύναμος όρος για την εξάρτηση από ουσίες και μερικές φορές εφαρμόζεται σε διαταραχές της συμπεριφοράς, όπως ο σεξουαλικός εθισμός, ο εθισμός στο Διαδίκτυο και ο εθισμός στα τυχερά παιχνίδια». (APA Dictionary of Psychology, n.d.) Επιπλέον ο εθισμός στα ναρκωτικά χαρακτηρίζεται από την καταναγκαστική αναζήτηση και χρήση ναρκωτικών, παρά τις βλαβερές συνέπειες που μπορεί να έχει στη ζωή και την υγεία του ατόμου.

Όπως προαναφέρθηκε οι εξαρτήσεις αποτελούν μείζον ζήτημα δημόσιας υγείας και έχουν καταστροφικές συνέπειες για τα άτομα, τις οικογένειες και τις κοινότητες. Η εκπαίδευση από την άλλη διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην πρόληψη, τη θεραπεία και την αποκατάσταση του εθισμού στα ναρκωτικά. Η εκπαίδευση μπορεί επίσης να αποτελέσει κρίσιμο στοιχείο των υπηρεσιών επανένταξης των πρώην χρηστών τοξικών ουσιών. Μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία και την επανένωση με το σχολικό περιβάλλον στα πλαίσια της δια βίου μάθησης και της θεραπείας τους οι μαθητές - θεραπευόμενοι ωθούνται να αναπτύξουν δεξιότητες και γνώσεις αλλά και στρατηγικές αντιμετώπισης των δυσκολιών προσαρμογής στην νέα τους πραγματικότητα και να ενταχθούν με τρόπο ομαλό και ισότιμο στην κοινωνία ως ενδυναμωμένοι και ανεξάρτητοι ενήλικες.

Αυτό το άρθρο λοιπόν σκοπό έχει να εξετάσει το ρόλο της εκπαίδευσης στην επανένταξη των χρηστών τοξικών και όχι μόνο ουσιών αλλά και να τονίσει την ιαματική επίδραση ενός σχολείου στα πλαίσια ενός προγράμματος ψυχολογικής ανεξάρτησης.

1. Τα σχολεία ανεξάρτησης (recovery schools), τα οφέλη τους και ο ρόλος τους στην ανεξάρτηση.

Τα σχολεία ανεξάρτησης προσφέρουν μια καινοτόμα προσέγγιση στο να βοηθήσουν τους ανθρώπους που βρίσκονται σε θεραπεία ανεξάρτησης να ξεπεράσουν την εξάρτησή τους και να ξαναχτίσουν τη ζωή τους υπό νέους όρους . Τα σχολεία ανεξάρτησης ξεκίνησαν την λειτουργία τους στην Αμερική τη δεκαετία του 1970, και σύμφωνα με την association of recovery schools τα σχολεία αυτά που είναι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και χρηματοδοτούνται από κοινοτικούς πόρους που μπορεί να διαφέρουν από σχολείο σε σχολείο έχουν κοινούς στόχους όπως είναι α) η εκπαίδευση μαθητών που βρίσκονται σε θεραπεία ανεξάρτησης από ουσίες και συνυπάρχουσες διαταραχές , β) την λήψη απολυτηρίου τίτλου , γ) όλοι οι μαθητές να βρίσκονται σε πρόγραμμα ανεξάρτησης , δ) και είναι διαθέσιμα για κάθε μαθητή που βρίσκεται σε ανεξάρτηση αρκεί να πληρούν οι μαθητές κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις . Το προσωπικό των σχολείων αυτών απαρτίζεται από διοικητικούς υπαλλήλους , εκπαιδευτικούς , συμβούλους ουσιοεξάρτησης, ειδικούς ψυχικής υγείας , εκπαιδευτικούς και υπάρχει και η δυνατότητα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στις οικογένειες των μαθητών -θεραπευομένων έτσι ώστε να παρέχουν την κατάλληλη στήριξη στους εφήβους μαθητές των σχολείων αυτών κατά την διάρκεια της θεραπευτικής τους προσπάθειας. (What Is a Recovery High School, n.d.)

Υπάρχουν αρκετές έρευνες που καταδεικνύουν ότι τα σχολεία εκπαίδευσης και ανεξάρτησης μπορούν να είναι αποτελεσματικά στο να βοηθήσουν τους ανθρώπους να ανακάμψουν από τον εθισμό στα ναρκωτικά και όχι μόνο . Σε έρευνα των Finch et al., (2017) καταδείχθηκε ότι έφηβοι που φοιτούσαν σε recovery schools ήταν σημαντικά πιο πιθανό στατιστικά να σημειώσουν πλήρη αποχή από την χρήση ουσιών όπως η μαριχουάνα, το αλκοόλ και άλλα ναρκωτικά από ότι οι μαθητές παραδοσιακών σχολείων και επίσης είχαν χαμηλότερα ποσοστά απουσιών από το σχολείο. Η έρευνα αυτή είχε εξάμηνη διάρκεια και ήταν η πρώτη έρευνα που έγινε με σκοπό να εξετάσει την αποτελεσματικότητα των σχολείων ανεξάρτησης σε σχέση με την χρήση ουσιών και τις ακαδημαϊκά αποτελέσματα μέσα από μία συγκριτική μελέτη και τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα ελπιδοφόρα για τα σχολεία ανεξάρτησης.

Σε μία ακόμη σχετικά πιο πρόσφατη έρευνα του 2019 καταδείχθηκε επίσης ότι κατά την δωδεκάμηνη διάρκεια της παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά όσων αφορά την αποχή από τις ουσίες και αυξημένη πιθανότητα αποφοίτησης από τους μαθητές των recovery schools. Συγκεκριμένα τα ποσοστά αποφοίτησης ήταν 21-25 μονάδες υψηλότερα από τους μαθητές των παραδοσιακών λυκείων ενώ το 55% των μαθητών των σχολείων ανεξάρτησης ανέφερε τρίμηνη αποχή από τις ουσίες έναντι 37% των μαθητών των συμβατικών σχολείων. Τα οφέλη αποφοίτησης είναι φυσικά και διαχυτικά προς την οικονομία αφού μειώθηκαν τα πρόσθετα κόστη ανά μαθητή ένεκα των αυξημένων αποφοιτήσεων (Weimer et al., 2019)

Ωστόσο, παρά τα ελπιδοφόρα πορίσματα αυτών των μελετών, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για περισσότερες έρευνες προκειμένου να προσδιοριστεί η μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης και των σχολείων αποκατάστασης στην αντιμετώπιση του εθισμού στα ναρκωτικά (Finch et al., 2014). Επιπλέον, η πρόσβαση σε αυτά τα σχολεία μπορεί να είναι περιορισμένη, ιδίως σε περιοχές με υψηλά ποσοστά εθισμού στα ναρκωτικά και περιορισμένους οικονομικούς πόρους. Σύμφωνα με έρευνα που διενεργήθηκε οι σημαντικότερες προβλεπτικές μεταβλητές που μπορεί να επηρεάσουν το κατά πόσον θα παρακολουθήσει ένας έφηβος ένα recovery school είναι ατομικοί παράγοντες, η συχνότητα των 12 βημάτων, οι δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων αλλά και οι οικονομικοί πόροι. (Hennessy & Finch, 2019)

Σε μία ακόμη έρευνα του 2020 που στόχο είχε να διερευνήσει αν οι μαθητές των recovery schools ανέφεραν μικρότερη παραβατικότητα σε σχέση με μαθητές συμβατικών σχολείων αλλά και το τι ρόλο παίζει το στυλ επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων σε αυτήν την συσχέτιση ως moderator μεταβλητή. Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά και οι μαθητές των recovery schools ανέφεραν μειωμένη παραβατική συμπεριφορά σε κατάσταση μέθης και λιγότερες ημέρες χρήσης ουσιών σε σχέση με τους μαθητές παραδοσιακών σχολείων. Τα αρνητικά στυλ επίλυσης προβλημάτων λειτούργησαν ως moderator και οι μαθητές με αρνητικό στυλ επίλυσης προβλημάτων τελικά δεν δέχτηκαν και τόσο θετικές επιδράσεις από την φοίτηση τους στα recovery schools ειδικά εάν έχουν παρορμητικό, απρόσεκτο ή αποφευκτικό στυλ επίλυσης προβλημάτων. (Tanner-Smith et al., 2020)

Εν κατακλείδι τα σχολεία απεξάρτησης ως εξειδικευμένες εκπαιδευτικές δομές που έχουν σχεδιαστεί για να υποστηρίζουν τους μαθητές που βρίσκονται σε διαδικασία απεξάρτησης από διαταραχές χρήσης ουσιών παρέχουν ένα ασφαλές, καθαρό και υποστηρικτικό μαθησιακό περιβάλλον που προάγει την ακαδημαϊκή επιτυχία και τη μακροπρόθεσμη απεξάρτηση από τις ουσίες αλλά συνάμα έχουν και διαχυτικά οφέλη για την ακαδημαϊκή εξέλιξη των αποφοίτων τους, την οικονομία και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο δια μέσου της ομαλής κοινωνικής επανένταξης των πρώην χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών.

2. Σχολείο 18 Άνω, ένα σχολείο στα πλαίσια της κοινωνικής επανένταξης ενός θεραπευτικού προγράμματος.

Η Μονάδα Απεξάρτησης 18 Άνω του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής, αποτελεί το μεγαλύτερο στεγνό δημόσιο πρόγραμμα απεξάρτησης ενταγμένο στο ΕΣΥ. Λειτουργώντας για περισσότερα από 30 χρόνια το 18 Άνω έχει μια μακρά πορεία προσφοράς και υπηρεσιών στο χώρο της ψυχικής υγείας και της απεξάρτησης καθώς και μια μεγάλη εμπειρία παρεμβάσεων και θεραπευτικών προσεγγίσεων. Στη Μονάδα Απεξάρτησης 18 Άνω λειτουργούν μια σειρά εξειδικευμένων τμημάτων, ανάμεσά τους και τα Τμήματα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Σχολείο 18 Άνω.

Σύμφωνα με την ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΚΤΕΠΠΝ 2019: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα το Σχολείο του 18 Άνω αποτελεί τη μοναδική πρόταση συνδυασμού θεραπείας και εκπαίδευσης στη χώρα μας που λειτουργεί ως ένα

οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης όπως τα σχολεία απεξάρτησης (recovery schools) που ξεκίνησαν και αναπτύχθηκαν κυρίως στις ΗΠΑ. Στην Ευρώπη έχουν καταγραφεί μόνο στην Ελλάδα και την Γερμανία με πρωτεύοντα στόχο τους την κοινωνική επανένταξη και την επαγγελματική αποκατάσταση υποστηρίζοντας παράλληλα μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία και την θεραπεία από την εξάρτηση των ουσιών και την διατήρηση της πλήρης αποχής από αυτές. (ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2019: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα, ΕΚΤΕΠΝ, n.d.)

Το Σχολείο του 18 Άνω στόχο έχει να συμβάλλει στην ολοκλήρωση του θεραπευτικού αιτήματος και της κοινωνικής επανένταξης των υπό θεραπεία ατόμων, να εμπλουτίσει την επιμορφωτική εμπειρία των θεραπευομένων - μαθητών με νέες δεξιότητες και εφόδια, να συμβάλλει στην ομαλή και πλήρη κοινωνικοποίηση τους μέσα από την διασύνδεση με τον πλούτο της εκπαιδευτικής κοινότητας αλλά και να εκπαιδεύσει και να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς στη δυναμική της εξάρτησης και τέλος να διασφαλίσει την απαραίτητη διασύνδεση της εκπαίδευσης με τη θεραπεία.

Οι φορείς θεραπείας απεξάρτησης σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία και κλινική εμπειρία τα τελευταία 20 χρόνια αναγνώρισαν το σημαντικό ρόλο που έχει η ολοκλήρωση της σχολικής εκπαίδευσης στην πρόληψη της υποτροπής και τα υποχρέωσε να ενσωματώσουν στην θεραπευτική τους πρακτική και φιλοσοφία την εκπαιδευτική υποστήριξη μέσω ενός οργανωμένου πλαισίου. Συγκεκριμένα σε έρευνα που διενεργήθηκε από τους Μπουρδάκη, & Δελιγιάννης, 2020 με σκοπό να προσδιοριστούν τα κίνητρα συμμετοχής των ενηλίκων πρώην χρηστών στα Μεταβατικά Σχολεία των θεραπευτικών δομών του ΚΕΘΕΑ σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Λάρισα και στο Σχολείο 18 ΑΝΩ στην Αθήνα σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτών τους καταδείχτηκε ότι το κίνητρο δεν ήταν κοινό για όλους και υπάρχει ένα πλήθος παραγόντων υποκίνησης όπως η αποφυγή του έργου της θεραπευτικής κοινότητας, αλλά και η ανάγκη των πρώην χρηστών να συνεχίσουν αυτό που κάποτε άφησαν λόγω της εμπλοκής τους με τις ουσίες. Επιπλέον, ως παράγοντες υποκίνησης της συμμετοχής προσδιορίζονται η ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους, η κοινωνική προσαρμογή, η επαγγελματική αποκατάσταση, οι οικογενειακοί λόγοι, το πλαίσιο λειτουργίας των Σχολείων και η σχέση με τους εκπαιδευτές.

Το πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης για τους θεραπευόμενους του 18 και άλλων φορέων απεξάρτησης είναι το μοναδικό σε σχέση με αυτά που έχουν αναπτύξει άλλοι φορείς απεξάρτησης στην Ελλάδα που λειτουργεί σε συνεργασία με το ΥΠΑΙΘ από το 2001 έως σήμερα. Ξεκίνησε με προγράμματα πρόσθετης διδακτικής στήριξης και ενισχυτικής διδασκαλίας, στη συνέχεια στο πλαίσιο της κατ' οίκον διδασκαλίας και πρόσφατα από το 2016 εντάχθηκε στο θεσμικό πλαίσιο της αντισταθμιστικής εκπαίδευσης (Νόμος 4368/2016 – Άρθρο 26 – ΦΕΚ 21/Α/21-2-2016) . Η λειτουργία του σχολείου σε όλη τη διάρκεια της σχολικής και η επιλογή του εκπαιδευτικού προσωπικού εποπτεύεται από πενταμελή επιτροπή η οποία ορίζεται από τον Υπουργό Παιδείας.

Απευθύνεται σε θεραπευόμενους που βρίσκονται στο στάδιο της Κοινωνικής Επανένταξης άλλων των προγραμμάτων απεξάρτησης 18 ΑΝΩ (Τομέας Τοξικομανών, Αλκοολικών , Νέων Εξαρτήσεων) ή έχουν ήδη ολοκληρώσει το πρόγραμμα με επιτυχία. Επίσης σε

θεραπευόμενους και άλλων εγκεκριμένων θεραπευτικών προγραμμάτων που είτε βρίσκονται σε φάση επανένταξης είτε έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία τη θεραπεία τους.

Σκοπός του Σχολείου είναι η εξασφάλιση ενός υποστηρικτικού διδακτικού έργου, προκειμένου οι μαθητές να εφοδιαστούν με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, τόσο στον εμπλουτισμό υγιών, επανορθωτικών εμπειριών ζωής όσο και για τη συμμετοχή τους σε απολυτήριες και πανελλαδικές εξετάσεις, που διενεργούνται στα συνεργαζόμενα με εμάς δημόσια σχολεία.

Στο Σχολείο 18 ΑΝΩ λειτουργούν τα παρακάτω τμήματα: Τμήματα Β' θμιας Εκπαίδευσης Γυμνασίου - Λυκείου, Προετοιμασία Πανελληνίων Εξετάσεων / Εισαγωγή στην Γ' θμια Εκπαίδευση, Τμήματα Ξένων Γλωσσών (Αγγλικά, Γαλλικά , Γερμανικά), Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (Τμήματα Βασικών Ελληνικών και Γλωσσικής έκφρασης). Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός και επαγγελματικής καθοδήγησης /σταδιοδρομίας , Τμήματα Πληροφορικής / Μαθήματα χρήσης Η/Υ όλων των επιπέδων καθώς και τμήμα δημιουργικής γραφής και εκπαιδευτικού θεάτρου .

Η λειτουργία ενός εκπαιδευτικού σχολικού πλαισίου για έναν εγκεκριμένο φορέα απεξάρτησης είναι σημαντική σε διαφορετικά επίπεδα.

Σε επίπεδο ψυχικής λειτουργίας. οι περισσότεροι θεραπευόμενοι έχουν διακόψει τραυματικά την σχέση τους με το σχολείο. Το σχολείο της εφηβείας τους τους απέρριψε και το απέρριψαν και αυτοί. Δεν λειτούργησε για αυτούς ως μια φάση ένταξης και κοινωνικοποίησης όπως είχε ήδη ξεκινήσει να συμβαίνει με την οικογένειά τους. Η δυνατότητα που έχουν στη φάση της κοινωνικής επανένταξης μέσα στη θεραπεία τους μέσα από την επανασύνδεση με κάτι που δεν ολοκληρώθηκε ψυχικά, συνιστά μια επανάληψη η οποία όμως θα λειτουργήσει υποστηρικτικά μέσα από σχέσεις με καθηγητές, ομάδα συμμαθητών και θεραπευτές και θα γίνει μια υγιής και δημιουργική εμπειρία. Η συνύπαρξη με τους καθηγητές και η σχέση μαζί τους δίνει την δυνατότητα να επεξεργαστούν επίσης τη σχέση με την εξουσία και τις γονικές φιγούρες η οποία δεν στηρίζεται στον έλεγχο αλλά στα όρια που κάποτε δεν λειτούργησαν.

Σε κοινωνικό επίπεδο με την εκπαίδευσή του ο θεραπευόμενος-μαθητής δημιουργεί συνθήκες ισότιμης συμμετοχής του στο κοινωνικό περιβάλλον, αλλάζει την εικόνα του εαυτού του όπως αυτή εκφράζεται πλέον κοινωνικά απομακρύνοντας το στίγμα του πρώην χρήστη. Τέλος υποστηρίζει τις δυνατότητες για μια καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση. Σε επίπεδο της αποτελεσματικότητας της θεραπείας του το σχολείο συμβάλλει καθοριστικά στην πρόληψη της υποτροπής μακροπρόθεσμα καθώς η ολοκλήρωση της εκπαίδευσής του λειτουργεί υποστηρικτικά απέναντι στην ανεργία, την χαμηλή αυτοεκτίμηση, την έλλειψη ικανοποίησης στη σχέση με τον εαυτό του και την οικογένεια, τους φίλους και την κοινωνική πραγματικότητα που τον ματαιώνει

Συμπεράσματα - Προτάσεις.

Συμπερασματικά, η εξάρτηση από τις ουσίες είναι ένα σύνθετο και δύσκολο ζήτημα που απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπισή του. Τα σχολεία εκπαίδευσης και

απεξάρτησης προσφέρουν μια πολλά υποσχόμενη λύση συνδυάζοντας ακαδημαϊκά μαθήματα με προγράμματα θεραπείας της εξάρτησης. Είναι απαραίτητο να διενεργηθούν περισσότερες διαχρονικές έρευνες για να προσδιοριστεί η μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητά τους. Επιπλέον θα ήταν χρήσιμο να υπάρξουν έρευνες και σε επίπεδο διεπιστημονικό ώστε να μελετηθούν τα διαχυτικά οφέλη για την κοινωνία και την οικονομία από την λειτουργία των σχολείων αυτών. Τα σχολεία αυτά έχουν δείξει ελπιδοφόρα αποτελέσματα στο να βοηθήσουν τους ανθρώπους να ξεπεράσουν τον εθισμό τους και να οικοδομήσουν ένα καλύτερο μέλλον χρέος μας είναι να τα στηρίξουμε και να τα πλαισιώσουμε με την απαραίτητη επιστημονική πλαισίωση τόσο θεωρητικά όσο και εφαρμοσμένα ώστε να πετύχουμε την βέλτιστη αποδοτικότητα τους και την αποτελεσματική τους συμβολή στην θεραπεία και κοινωνική επανένταξη των πρώην χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- APA Dictionary of Psychology. (n.d.). Retrieved from dictionary.apa.org website: <https://dictionary.apa.org/addiction>
- ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2019: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινοπνευματωδών στην Ελλάδα, ΕΚΤΕΠΝ. (n.d.). Retrieved from ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2019: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινοπνευματωδών στην Ελλάδα, ΕΚΤΕΠΝ website: <https://www.ektepn.gr/publications/2020/etisia-ekthesi-ektepn/etisia-ekthesi-2019-i-katastasi-toy-problimatos-ton>
- Finch, A. J., Moberg, D. P., & Krupp, A. L. (2014). Continuing Care in High Schools: A Descriptive Study of Recovery High School Programs. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 23(2), 116–129. <https://doi.org/10.1080/1067828x.2012.751269>
- Finch, A. J., Tanner-Smith, E., Hennessy, E., & Moberg, D. P. (2017). Recovery high schools: Effect of schools supporting recovery from substance use disorders. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 44(2), 175–184. <https://doi.org/10.1080/00952990.2017.1354378>
- Hennessy, E. A., & Finch, A. J. (2019). Adolescent recovery capital and recovery high school attendance: An exploratory data mining approach. *Psychology of Addictive Behaviors*, 33(8), 669–676. <https://doi.org/10.1037/adb0000528>
- Μπουρδάκη, Ε., & Δεληγιάννης, Δ. (2020). Κίνητρα συμμετοχής των ευπαθών κοινωνικά ομάδων στην εκπαίδευση ενηλίκων: Απόψεις εκπαιδευτών των Μεταβατικών Σχολείων του ΚΕΘΕΑ και του Σχολείου 18 ΑΝΩ. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 9, 515. <https://doi.org/10.12681/edusc.3152>
- Tanner-Smith, E. E., Nichols, L. M., Loan, C. M., Finch, A. J., & Moberg, D. P. (2020). Recovery High School Attendance Effects on Student Delinquency and Substance Use: the Moderating Role of Social Problem Solving Styles. *Prevention Science*, 21(8), 1104–1113. <https://doi.org/10.1007/s11121-020-01161-z>

Weimer, D. L., Moberg, P., French, F., Tanner-Smith, E. E., & Finch, A. J. (2019). Net Benefits of Recovery High Schools: Higher Cost but Increased Sobriety and Educational Attainment. *The Journal of Mental Health Policy and Economics*, 22(3), 109–120. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31811754/>

What is a Recovery High School. (n.d.). Retrieved from The Association Of Recovery Schools website: <https://recoveryschools.org/what-is-a-recovery-high-school/>